

УДК 343.8:364.4:316.6

DOI 10.32755/sjeducation.2026.01.032

ОСОБЛИВОСТІ КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТУ ЩОДО ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ – СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ

Волеваха Сергій Вікторович,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації,

Інститут професійного розвитку,

Пенітенціарна академія України

(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,

e-mail: svolevak@rau.edu.ua)

ORCID: 0009-0007-1090-3632;

Волеваха Ірина Борисівна,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології,

Пенітенціарна академія України

(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,

e-mail: volevalha_iryna@ukr.net)

ORCID: 0000-0002-7525-0878

У статті розглядаються особливості кейс-менеджменту щодо ветеранів війни – суб'єктів пробації в умовах сучасних соціальних трансформацій, зумовлених повномасштабною війною в Україні. Актуальність дослідження визначається зростанням кількості ветеранів війни, які залучаються до системи кримінальної юстиції та перебувають під пробаційним наглядом, а також необхідністю адаптації пробаційних технологій до їх соціально-психологічної специфіки. У роботі наголошується, що бойовий досвід, труднощі адаптації до цивільного життя, порушення соціальних ролей і обмеженість ресурсів самостійного подолання життєвих проблем істотно ускладнюють процес ресоціалізації ветеранів війни та знижують ефективність стандартних форм соціально-виховної роботи.

Кейс-менеджмент у статті розглядається як технологія індивідуалізованого пробаційного супроводу, спрямована на роботу з комплексними соціально-психологічними проблемами клієнта та координацію різних видів допомоги. Обґрунтовується доцільність його вибіркового застосування щодо ветеранів війни у випадках соціально-психологічної дезадаптації та підвищених ризиків порушення умов пробації. Увага акцентується на фасилітаційному характері взаємодії між працівником пробації та клієнтом, орієнтації на партнерські взаємини, врахуванні можливого травматичного досвіду та визнанні особистісних ресурсів ветерана.

Узагальнено ключові особливості організації кейс-менеджменту щодо ветеранів війни – суб'єктів пробації, серед яких індивідуалізація супроводу,

фокус на подоланні соціально-психологічної дезадаптації, міжвідомча координація допомоги, динамічний характер ведення випадку та акцент на відновленні соціальної спроможності й автономії клієнта. Показано, що кейс-менеджмент у системі пробації доцільно розглядати як інструмент ресоціалізації ветеранів війни в громаді, спрямований на відновлення соціального функціонування, формування просоціальних ролей і підтримку процесу поступового припинення протиправної поведінки.

Наголошено, що адаптація кейс-менеджменту до соціально-психологічної специфіки ветеранів війни створює передумови для підвищення ефективності пробаційного супроводу та сприяє більш стійкій ресоціалізації цієї категорії осіб у громаді.

Ключові слова: кейс-менеджмент, пробація, ветерани війни, ресоціалізація, соціально-психологічна дезадаптація, соціальне функціонування.

SPECIFIC FEATURES OF CASE MANAGEMENT FOR WAR VETERANS UNDER PROBATION

Volevakha Serhii,

PhD in Psychology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Advanced
Training for Probation Officers,
*Institute of Professional Development,
Penitentiary Academy of Ukraine*
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine,
e-mail: svolevak@pau.edu.ua)
ORCID: 0009-0007-1090-3632;

Volevakha Iryna,

PhD in Psychology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Psychology,
Penitentiary Academy of Ukraine
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine,
e-mail: volevalha_iryana@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-7525-0878

The article examines the features of case management in relation to war veterans as subjects of probation in the context of contemporary social transformations caused by the full-scale war in Ukraine. The relevance of the study is determined by the growing number of war veterans who become involved in the criminal justice system and are placed under probation supervision, as well as by the need to adapt probation technologies to their socio-psychological specificity. The paper emphasizes that combat experience, difficulties in adapting to civilian life, disruption of social roles, and limited resources for independently coping with life challenges significantly complicate the resocialization process of

war veterans and reduce the effectiveness of standard forms of social and educational work.

In the article, case management is considered as a technology of individualized probation supervision aimed at addressing complex socio-psychological problems of the client and coordinating various types of assistance. The expediency of its selective application to war veterans in cases of socio-psychological maladaptation and increased risks of violating probation conditions is substantiated. Attention is focused on the facilitative nature of interaction between probation officers and clients, the orientation toward partnership-based relationships, consideration of possible traumatic experiences, and recognition of the veteran's personal resources.

The article summarizes the key features of organizing case management with regard to war veterans as subjects of probation, including the individualization of support, a focus on overcoming socio-psychological maladaptation, interagency coordination of assistance, the dynamic nature of case management, and an emphasis on restoring social capacity and client autonomy. It is shown that case management within the probation system should be regarded as a tool for the resocialization of war veterans in the community, aimed at restoring social functioning, forming prosocial roles, and supporting the process of gradual cessation of unlawful behavior.

It is emphasized that adapting case management to the socio-psychological specificity of war veterans creates prerequisites for increasing the effectiveness of probation supervision and contributes to more sustainable resocialization of this category of individuals within the community.

Key words: case management, probation, war veterans, resocialization, socio-psychological maladaptation, social functioning.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Актуальні соціальні трансформації, спричинені повномасштабною війною в Україні, зумовили суттєві зміни у структурі соціальних ризиків та появу нових уразливих груп населення. Однією з таких груп є ветерани війни, які після завершення або переривання військової служби повертаються до цивільного життя в умовах високого психоемоційного напруження, соціальної нестабільності та обмежених можливостей повноцінної адаптації. У низці випадків поєднання бойового травматичного досвіду, труднощів соціальної інтеграції, порушення механізмів саморегуляції та втрати життєвих орієнтирів сприяє формуванню дезадаптивних моделей поведінки, що можуть призводити до конфлікту із законом і потрапляння ветеранів до системи кримінальної юстиції.

З огляду на це у практиці органів пробації з'явилася нова специфічна категорія клієнтів – ветерани війни, засуджені до покарань без позбавлення волі. Їхній соціально-психологічний профіль часто істотно відрізняється від традиційних груп суб'єктів пробації, оскільки в багатьох випадках містить наслідки бойового стресу, досвід екстремальних ситуацій, зміну ідентичності, підвищену чутливість до контролю та зниження довіри до соціальних інституцій. За таких умов застосування стандартних підходів, орієнтованих на контроль поведінки та дотримання формальних вимог пробаційного нагляду, а також традиційних форм та методів соціально-виховної роботи, виявляється недостатньо ефективним і не завжди відповідає реальним потребам цієї категорії засуджених.

Практика пробаційної діяльності свідчить, що ветерани війни – суб'єкти пробації часто характеризуються наявністю комплексу взаємопов'язаних проблем, які виходять за межі суто криміногенної поведінки та охоплюють психологічну, соціальну, сімейну, професійну та інші сфери. Йдеться, зокрема, про труднощі психологічної стабілізації, порушення сімейних стосунків, проблеми з працевлаштуванням, житлом, оформленню соціальних гарантій, а також дефіцит соціальної підтримки. У таких випадках ізольовані або фрагментарні втручання не забезпечують сталих змін, що підвищує ризик повторних порушень умов пробації та ускладнює процес ресоціалізації.

У цьому контексті особливої актуальності набуває кейс-менеджмент як форма організації індивідуалізованої, послідовної та міжвідомчо скоординованої роботи з клієнтом. Кейс-менеджмент дозволяє поєднати контрольні та підтримувальні функції пробації, зосереджуючись не лише на дотриманні правових вимог, а й на відновленні соціального функціонування та підвищенні життєвої спроможності особи.

Водночас у вітчизняних наукових дослідженнях і практичних рекомендаціях з питань пробації проблема застосування кейс-менеджменту щодо ветеранів війни залишається недостатньо систематизованою. Наявні напрацювання здебільшого стосуються або загальних аспектів пробаційної діяльності, або соціально-психологічних наслідків бойового досвіду, не поєд-

нуючи ці напрями у цілісне бачення специфіки роботи з ветеранами як особливою групою суб'єктів пробації. Це зумовлює актуальність цього дослідження та необхідність теоретичного узагальнення особливостей кейс-менеджменту з урахуванням соціально-психологічної специфіки ветеранів війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ресоціалізації ветеранів війни та їх інтеграції у цивільне життя набула розвитку у вітчизняних наукових дослідженнях, особливо у зв'язку з тривалою війною в Україні та зростанням кількості осіб з досвідом участі у воєнних діях. У центрі уваги більшості таких робіт перебувають соціально-психологічні наслідки війни, зокрема посттравматичні стресові розлади, моральна травма, порушення соціальної адаптації і трансформація ідентичності ветеранів. Дослідники наголошують, що повернення до цивільного життя супроводжується значними труднощами, пов'язаними з втратою звичних соціальних ролей, зміною життєвих орієнтирів та дефіцитом підтримувальних соціальних зв'язків [4; 5, 6; 15; 18].

В українському науковому просторі особливу увагу приділено психологічним наслідкам бойового досвіду і питанням соціальної адаптації ветеранів. Зокрема, І. Приходько та спів-автори, розглядаючи прояви бойового стресу, посттравматичного стресового розладу, механізми психологічної дезадаптації, наголошують на потребі у комплексній психосоціальній підтримці військовослужбовців і ветеранів, забезпеченні реабілітації як комплексного відновлення життєдіяльності людини, її психічного та фізичного здоров'я, працездатності та адаптивності в соціальному середовищі [15]. Л. Засекіна та її колеги аналізують феномен моральної травми та його вплив на міжособистісні стосунки і соціальне функціонування осіб, які пережили війну [18]. Водночас наявні дослідження переважно зосереджені на клініко-психологічному та соціально-психологічному вимірах проблеми, не торкаючись специфіки функціонування ветеранів у межах системи кримінальної юстиції.

У закордонних дослідженнях підкреслюється, що ускладнення процесу соціальної адаптації ветеранів може набувати кумулятивного характеру за умов поєднання психологічних

труднощів із соціально-економічною нестабільністю, зокрема проблемами працевлаштування, житлової забезпеченості та обмеженим доступом до соціальних сервісів. За відсутності належної підтримки такі чинники підвищують ризик маргіналізації та залучення ветеранів до девіантних форм поведінки, що в подальшому може призводити до їх контакту із системою кримінальної юстиції [8; 11; 12].

Питання ресоціалізації осіб, які перебувають під пробаційним наглядом, традиційно розглядаються в контексті кримінологічних і пенітенціарних досліджень. Класичні праці у цій сфері акцентують увагу на факторах рецидиву, корекції криміногенної поведінки та ролі соціального супроводу у зниженні повторної злочинності [7; 9; 13; 14; 16; 17].

У закордонній літературі сформувався окремий напрям досліджень, присвячений так званим *justice-involved veterans* – ветеранам, залученим до системи кримінальної юстиції. У систематичних оглядах і емпіричних дослідженнях зазначається, що ця категорія осіб характеризується підвищеною поширеністю психічних розладів, зокрема ПТСР, депресивних станів і розладів, пов'язаних із вживанням психоактивних речовин, а також наявністю соціальних проблем, таких як безробіття та нестабільність житлових умов [8; 10]. Дослідники підкреслюють, що кримінально-правові труднощі ветеранів рідко є ізольованими і зазвичай поєднуються з комплексом психологічних та соціальних чинників.

У цьому контексті важливе значення надається організації міжвідомчої взаємодії та координації різних видів допомоги. У працях А. К. Finlay та співавторів зазначається, що фрагментарність медичних, психологічних і соціальних сервісів істотно знижує ефективність роботи із засудженими ветеранами, тоді як інтегровані підходи сприяють стабілізації їх життєвої ситуації та зменшенню ризику повторних правопорушень [10]. Подібних висновків дійшли й J. C. Blodgett і співавтори, які наголошують на ролі коморбідності психічних і соціальних проблем у формуванні потреб *justice-involved veterans* та необхідності комплексних форм супроводу [8].

У наших попередніх дослідженнях ми аналізували соціально-психологічні особливості ветеранів війни, які перебувають під пробаційним наглядом, зокрема вплив бойового стресу і травми, труднощі соціальної адаптації та порушення механізмів саморегуляції як чинники підвищення ризику протиправної поведінки. Було обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до роботи з цією категорією суб'єктів пробації з урахуванням їхніх специфічних потреб та ресурсів. Також було здійснено аналіз закордонного досвіду організації роботи з ветеранами, який засвідчив ефективність комплексних підходів, що поєднують пробаційний нагляд, психологічну підтримку та міжвідомчу координацію допомоги [2; 3].

Водночас, незважаючи на наявність окремих теоретичних і прикладних напрацювань, у науковій літературі відсутнє цілісне узагальнення особливостей застосування кейс-менеджменту щодо ветеранів війни як суб'єктів пробації. Більшість вітчизняних досліджень або зосереджуються на загальних принципах пробаційної роботи, або аналізують соціально-психологічні наслідки бойового досвіду поза контекстом пробаційних технологій супроводу. Це обумовлює необхідність систематизації знань про специфіку кейс-менеджменту в роботі з ветеранами війни – суб'єктами пробації і визначає необхідність подальших теоретичних та емпіричних досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є теоретичне визначення особливостей кейс-менеджменту в системі пробації щодо ветеранів війни з урахуванням їх соціально-психологічної специфіки та комплексного характеру проблем ресоціалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кейс-менеджмент у системі пробації розглядається як технологія організації індивідуальної роботи з особами, які мають комплексні та взаємопов'язані проблеми, що ускладнюють процес їх ресоціалізації та соціального функціонування. Він визначається як процес послідовних дій фахівця служби пробації, спрямованих на оцінку потреб клієнта, планування індивідуальної допомоги, координацію надання послуг, моніторинг змін і корекцію

індивідуального плану з метою подолання життєвих труднощів та зниження ризику повторного правопорушення [1].

На відміну від традиційних форм соціально-виховної роботи кейс-менеджмент орієнтований на системне розв'язання проблем клієнта з урахуванням їх причин, взаємозв'язків і динаміки. Його застосування є доцільним у випадках, коли особа не спроможна самостійно організувати процес подолання життєвих труднощів, а наявні проблеми охоплюють кілька сфер життєдіяльності одночасно.

Також важливою характеристикою кейс-менеджменту є його індивідуалізований характер, що передбачає врахування унікальної життєвої ситуації клієнта, його ресурсів і обмежень, а також активне залучення до процесу визначення проблем і цілей роботи. Фахівець служби пробації при цьому виконує функцію координатора процесу допомоги, сприяючи узгодженню дій різних суб'єктів, залучених до роботи з клієнтом.

Соціально-психологічна специфіка ветеранів війни як суб'єктів пробації зумовлює необхідність застосування до них особливого підходу у процесі пробаційного супроводу. Досвід участі в бойових діях суттєво впливає на психологічний стан, систему цінностей, способи реагування на стресові ситуації та характер взаємодії із соціальним середовищем. Для ветеранів війни характерною є підвищена чутливість до зовнішнього контролю, формалізованих вимог і примусових заходів, що може зумовлювати опір, недовіру до інституцій та ускладнювати взаємодію з представниками системи пробації. У низці випадків спостерігаються труднощі у сфері емоційного контролю, імпульсивність, зниження толерантності до фрустрації, що за відсутності належної підтримки підвищує ризик конфліктної або протиправної поведінки.

Водночас ветерани часто стикаються з комплексом соціальних проблем, пов'язаних із працевлаштуванням, житловими умовами, відновленням сімейних стосунків, реалізацією соціальних гарантій та отриманням необхідної допомоги. Поєднання психологічних труднощів із соціально-економічною нестабільністю ускладнює процес ресоціалізації та знижує можливості самостійного подолання життєвих труднощів.

У зв'язку з цим ветерани війни як суб'єкти пробації потребують індивідуалізованого підходу, що враховує їхній бойовий досвід, особливості психологічного стану та комплексний характер проблем. Саме ці обставини зумовлюють доцільність застосування кейс-менеджменту як технології, здатної забезпечити послідовний, гнучкий і скоординований супровід, орієнтований на стабілізацію життєвої ситуації та відновлення соціального функціонування.

Враховання соціально-психологічної специфіки ветеранів війни як суб'єктів пробації зумовлює необхідність конкретизації підходів до організації кейс-менеджменту в роботі з цією категорією клієнтів. Йдеться про виділення низки особливостей, які визначають зміст, форми та інтенсивність пробаційного супроводу з урахуванням індивідуальних потреб, ресурсів і ризиків ветеранів у рамках універсальної моделі кейс-менеджменту. Саме ці особливості дозволяють адаптувати цю технологію до реальних умов життєдіяльності ветеранів війни та забезпечити її спрямованість на стабілізацію життєвої ситуації й підтримку процесу ресоціалізації. Отже, на нашу думку, до ключових особливостей організації кейс-менеджменту щодо ветеранів війни – суб'єктів пробації належать такі:

1. Вибірковий характер застосування кейс-менеджменту. Особливості організації кейс-менеджменту щодо ветеранів війни – суб'єктів пробації визначаються необхідністю врахування їх соціально-психологічної специфіки, життєвого досвіду та характеру проблем, що виникають у процесі повернення до цивільного життя. Кейс-менеджмент у роботі з ветеранами не є універсальним інструментом і застосовується вибірково, передусім у випадках наявності соціально-психологічної дезадаптації, порушення адаптаційних механізмів і комплексності проблем. Йдеться про ситуації, коли ветеран не має достатніх внутрішніх або зовнішніх ресурсів для самостійного подолання життєвих труднощів, що підвищує ризик порушення умов пробації та ускладнює процес ресоціалізації. За таких умов оцінка ризиків, потреб і можливостей дозволяє визначити доцільність інтенсивнішого супроводу та обґрунтувати застосування кейс-менеджменту.

2. *Переважа фасилітаційної взаємодії над директивним підходом.* Специфікою роботи з ветеранами війни є необхідність вибудовування партнерських взаємин між працівником пробації та клієнтом. У межах кейс-менеджменту працівник пробації виступає не лише як контролер, а як координатор і фасилітатор процесу допомоги. Визнання внеску ветерана, його попереднього досвіду та значущих соціальних ролей сприяє формуванню довіри й зниженню опору до взаємодії. Комунікація має формуватися з урахуванням можливого травматичного досвіду клієнта, що передбачає обережність, передбачуваність і недирективний стиль спілкування.

3. *Орієнтація на соціально-психологічну дезадаптацію як ключовий об'єкт впливу.* У випадку ветеранів війни протиправна поведінка часто є не автономною проблемою, а наслідком порушення адаптаційних механізмів, втрати соціальних ролей і труднощів інтеграції у цивільне середовище. Кейс-менеджмент дозволяє змістити акцент з ізольованої корекції поведінки на відновлення соціального функціонування, стабілізацію життєвої ситуації та усунення чинників дезадаптації, що створює умови для більш стійких позитивних змін.

4. *Комплексність проблем і необхідність міжвідомчої взаємодії.* Ветерани війни – суб'єкти пробації нерідко стикаються з поєднанням психологічних, соціальних, сімейних і правових труднощів. Ефективний кейс-менеджмент у таких випадках передбачає створення мережі організацій-партнерів та координацію дій між різними службами й установами. Важливими елементами є ідентифікація статусу ветерана, використання ресурсу ветеранських організацій, соціального капіталу побратимства та здійснення «тепліх» перенаправлень до фахівців, які забезпечують безперервність і доступність допомоги.

5. *Динамічний характер ведення випадку.* Робота з ветераном у межах кейс-менеджменту має процесуальний і гнучкий характер. Індивідуальний план допомоги підлягає регулярному перегляду з урахуванням змін у психологічному стані клієнта, появи нових проблем або ресурсів, а також результатів реалізованих заходів. Такий підхід дозволяє уникати формалізації роботи та своєчасно коригувати стратегію супроводу.

б. Акцент на відновленні соціальної спроможності та автономії. Кінцевою метою кейс-менеджменту щодо ветеранів війни є не лише виконання умов пробації, а й формування здатності особи самостійно розв'язувати життєві проблеми, підтримувати соціальні зв'язки та реалізовувати просоціальні ролі. Опора на внутрішні ресурси клієнта, залучення до соціально корисної діяльності та підтримка процесу припинення злочинної поведінки сприяють зміні ідентичності, появі нових соціальних ролей і формуванню соціального визнання, що є підґрунтям для стійкої ресоціалізації.

Тобто кейс-менеджмент у роботі з ветеранами війни – суб'єктами пробації слід розглядати як інструмент ресоціалізації в умовах громади, що не зводиться винятково до контролю за виконанням покладених обов'язків. Його зміст полягає у створенні умов для поступового відновлення соціального функціонування особи, налагодження взаємодії із соціальним середовищем і стабілізації життєвої ситуації. У межах кейс-менеджменту акцент зміщується з формального дотримання вимог пробаційного нагляду на підтримку клієнта у процесі повернення до повсякденних соціальних практик, відновлення порушених соціальних зв'язків і формування здатності користуватися наявними ресурсами громади.

Важливу роль у цьому процесі відіграє соціальна підтримка, відновлення або набуття просоціальних ролей і поступове формування автономності ветерана. Залучення до соціально корисної діяльності, професійної зайнятості, сімейного життя чи громадських ініціатив сприяє зміцненню відчуття належності та соціального визнання. У такій логіці кейс-менеджмент створює умови для поступової зміни способу життя та ідентичності особи, що опосередковано впливає на зниження ризиків повторної протиправної поведінки.

Висновки. Таким чином, кейс-менеджмент у системі пробації щодо ветеранів війни доцільно розглядати як форму організації пробаційного супроводу, що враховує соціально-психологічну специфіку цієї категорії засуджених та спрямована на стабілізацію їх життєвої ситуації в умовах громади. Особливості бойового досвіду, труднощі адаптації до цивільного життя, порушення соціальних ролей і обмеженість ресур-

сів самостійного подолання життєвих проблем зумовлюють потребу в індивідуалізованих і гнучких підходах до роботи з ветеранами – суб'єктами пробації.

Ефективність кейс-менеджменту щодо ветеранів війни пов'язана з його вибіркоvim застосуванням, орієнтацією на партнерську взаємодію між працівником пробації та клієнтом, а також фокусом на подоланні соціально-психологічної дезадаптації. Важливим чинником виступає координація між різними службами та організаціями, що дозволяє забезпечити комплексність допомоги й уникнути фрагментарності втручань. Динамічний характер ведення випадку створює можливість своєчасно реагувати на зміни у стані ветерана та коригувати індивідуальний план супроводу.

Кейс-менеджмент у роботі з ветеранами війни – суб'єктами пробації сприяє відновленню соціального функціонування, формуванню автономності та залученню до просоціальних ролей, що має значення для процесу ресоціалізації в громаді. Саме через підтримку соціальних зв'язків, використання ресурсів громади та поступову зміну способу життя створюються умови для зменшення ризиків повторної протиправної поведінки без застосування надмірно директивних або формалізованих підходів.

Перспективи подальших досліджень ми пов'язуємо з емпіричним вивченням практик кейс-менеджменту щодо ветеранів війни в діяльності органів пробації, аналізом готовності працівників пробації до роботи з цією категорією клієнтів, а також з розробленням науково обґрунтованих підходів до вдосконалення практик пробаційного супроводу ветеранів з урахуванням соціально-психологічної специфіки цієї категорії осіб.

Список використаних джерел

1. Ведення випадку в роботі з засудженими фахівців служби пробації : метод. рек. / Ірина Яковець, Анатолій Волік та ін. Київ : МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2015. 134 с.

2. Волеваха С. Зарубіжні підходи до ресоціалізації ветеранів-військових, що перебувають під пробаційним наглядом. *Пенітенціарна система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави* : матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 17 листопада 2025 р.) / Пенітенціарна академія України. Чернігів : ПАУ, 2025. С. 57–61.

3. Волеваха С. Соціально-психологічні особливості суб'єктів пробації-ветеранів війни у контексті їх ресоціалізації. *Осінні читання освітян. Освіта під час війни: актуальні аспекти, ефективні форми та безпечний простір*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Чернігів, 30 жовтня 2025 р.) / Пенітенціарна академія України. Чернігів: ПАУ, 2025. С. 109–113.

4. Донченко О. Петровська К. Психосоціальні наслідки війни: виклики для ветеранів. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти*: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції (22–23 жовтня 2025 р.): зб. наук. праць. Запоріжжя: БДПУ, 2025. С. 321–327.

5. Дубровська Т. В. Соціальна адаптація ветеранів після війни. Львів: Видавництво ЛНУ, 2022. 96 с.

6. Павлюк М., Овдій І. Психологічна адаптація військовослужбовців Збройних Сил України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Т. 70. № 6. С. 134–141.

7. Andrews D. A., Bonta J. *The Psychology of Criminal Conduct*. 6th ed. New York: Routledge, 2010. 470 p.

8. Blonigen D. M., King C. M., Timko C. Criminal justice involvement among veterans. In *Intersections between Mental Health and Law among Veterans*. 2019. P. 13–43. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-31664-8_2.

9. Cullen F. T. *Correctional Theory: Context and Consequences*. Los Angeles: Sage, 2017. 335 p.

10. Finlay A. K., Owens M. D., Taylor E. et al. A scoping review of military veterans involved in the criminal justice system and their health and healthcare. *Health and Justice*. 2019. Vol. 7. № 6.

11. Herman J. L. *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books, 1997. 178 p.

12. Kolk van der B. *The Body Keeps the Score*. New York: Viking, 2014. 464 p.

13. Maruna S. *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*. Washington: APA, 2001.

14. McNeill F. Punishment as rehabilitation. In: Bruinsma, Gerben and Weisburd, David (eds.) *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. New York: Springer, 2014. P. 4195–4206.

15. Prykhodko I., Matshehora Y., Kolesnichenko O., Baida M., Vasylovskiy O. The psychological recovery program of Ukrainian military personnel after completing combat missions in the Russian-Ukrainian war. *Ceskoslovenska psychologie*. 2023. Vol. 67. № 6. P. 455–473. URL: https://www.researchgate.net/publication/377014638_The_psychological_recovery_program_of_Ukrainian_military_personnel_after_completing_combat_missions_in_the_Russian-Ukrainian_war.

16. Taxman F., Bouffard J. The importance of systems issues in improving offender outcomes: Critical elements of treatment integrity. *Justice Research and Policy*. 2000. № 2. P. 9–30.

17. Ward T., Brown M. The Good Lives Model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*. 2004. Vol. 10 (3). P. 243–257.

18. Zasiékina L., Duchyminska T., Bifulco A., Bignardi G. War trauma impacts in Ukrainian combat and civilian populations: Moral injury and associated mental health symptoms. *Military Psychology*. 2024. Vol. 36. Iss. 5. P. 555–566. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08995605.2023.2235256>.

References

1. Yakovets, I., Volik, A. et al. (2015), *Case management in work with convicted persons by probation service specialists: methodological recommendations*, International HIV/AIDS Alliance in Ukraine, Kyiv, 134 p.

2. Volevakha, S. (2025), "Foreign approaches to the resocialisation of military veterans under probation supervision", *The penitentiary system of Ukraine and its role in building a legal and social state: proceedings of the First All-Ukrainian Correspondence Scientific and Practical Conference* (Chernihiv, November 17, 2025), Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, pp. 57–61.

3. Volevakha, S. (2025), "Socio-psychological characteristics of war veteran probation subjects in the context of their resocialisation", *Autumn Readings of Educators. Education during wartime: current aspects, effective forms and safe space: proceedings of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Chernihiv, October 30, 2025), Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, pp. 109–113.

4. Donchenko, O. and Petrovska, K. (2025), "Psychosocial consequences of war: challenges for veterans", *Socio-educational dominants of professional training of specialists in the social sphere and inclusive education: proceedings of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference* (Zaporizhzhia, October 22–23, 2025), Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhzhia, pp. 321–327.

5. Dubrovska, T. V. (2022), *Social adaptation of veterans after war*, LNU Publishing House, Lviv, 96 p.

6. Pavliuk, M. and Ovdii, I. (2022), "Psychological adaptation of servicemen of the Armed Forces of Ukraine", *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, Vol. 70, No. 6, pp. 134–141.

7. Andrews, D. A. and Bonta, J. (2010), *The Psychology of Criminal Conduct*, 6th ed., Routledge, New York, 470 p.

8. Blonigen, D. M., King, C. M. and Timko, C. (2019), "Criminal justice involvement among veterans", in *Intersections between Mental Health and Law among Veterans*, Springer, pp. 13–43, available at: https://doi.org/10.1007/978-3-030-31664-8_2.

9. Cullen, F. T. (2017), *Correctional Theory: Context and Consequences*, Sage, Los Angeles, 335 p.

10. Finlay, A. K., Owens, M. D., Taylor, E. et al. (2019), "A scoping review of military veterans involved in the criminal justice system and their health and healthcare", *Health & Justice*, Vol. 7, No. 6.

11. Herman, J. L. (1997), *Trauma and Recovery*, Basic Books, New York, 178 p.

12. van der Kolk, B. (2014), *The Body Keeps the Score*, Viking, New York, 464 p.

13. Maruna, S. (2001), *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*, American Psychological Association, Washington.

14. McNeill, F. (2014), "Punishment as rehabilitation", in Bruinsma, G. and Weisburd, D. (eds.), *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, Springer, New York, pp. 4195–4206.

15. Prykhodko, I., Matsehora, Y., Kolesnichenko, O., Baida, M. and Vasylykovskiy, O. (2023), "The psychological recovery program of Ukrainian military personnel after completing combat missions in the Russian-Ukrainian war", *Československá psychologie*, Vol. 67, pp. 455–473, available at: <https://www.researchgate.net/publication/377014638>.

16. Taxman, F. and Bouffard, J. (2000), "The importance of systems issues in improving offender outcomes: critical elements of treatment integrity", *Justice Research and Policy*, Vol. 2, pp. 9–30.

17. Ward, T. and Brown, M. (2004), "The Good Lives Model and conceptual issues in offender rehabilitation", *Psychology, Crime & Law*, Vol. 10, No. 3, pp. 243–257.

18. Zasiékina, L., Duchymynska, T., Bifulco, A. and Bignardi, G. (2024), "War trauma impacts in Ukrainian combat and civilian populations: moral injury and associated mental health symptoms", *Military Psychology*, Vol. 36, No. 5, pp. 555–566, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08995605.2023.2235256>.

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.02.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 23.03.2026.